

Sygn. akt I ACz 1546/17

POSTANOWIENIE

Dnia 16 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Andrzej Struzik (spr.)

Sędziowie: SA Grzegorz Krężolek

SA Paweł Czepiel

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2017 r. w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku K. S.

przy uczestnictwie H. G.

o zabezpieczenie roszczenia przed wszczęciem postępowania

na skutek zażalenia uprawnionej na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 17 maja 2017 r., sygn. akt I Co 200/17

postanawia:

oddalić zażalenie.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Andrzej Struzik SSA Paweł Czepiel

Sygn. akt I ACz 1546/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy oddalił wniosek uprawnionej o zabezpieczenie roszczenia o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 9 lutego 2012 r., sygn. akt I C 2374/11, zaopatrzonego na mocy postanowienia tego Sądu z dnia 8 stycznia 2013 r. w klauzulę wykonalności nadaną przeciwko uprawnionej.

W uzasadnieniu Sąd I instancji wskazał, że uprawniona K. S. uzasadniając swój wniosek podała, iż ww. prawomocnym wyrokiem zaocznym Sąd Okręgowy w Krakowie zasądził od M. S. na rzecz obowiązanej kwotę 77.281,48 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 listopada 2011 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.865 zł tytułem kosztów procesu. Postanowieniem z dnia 8 stycznia 2013 r., sygn. akt I Co 339/12 sąd ten nadał ww. wyrokowi klauzulę wykonalności przeciwko uprawnionej jako małżonce dłużnika. Według uprawnionej, sąd nadając klauzulę wykonalności przeciwko niej pominął jednak fakt, że w dniu jej nadania nie była ona małżonką M. S., gdyż wyrokiem z dnia 9 lipca 2009 r., sygn. akt XI C 2200/08 Sąd Okręgowy w Krakowie orzekł rozwód ich małżeństwa. Zdaniem uprawnionej, nie jest możliwym nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 787 k.p.c. przeciwko osobie nie pozostającej w związku małżeńskim z dłużnikiem. Powoduje to ziszczenie się przesłanki z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. uzasadniające pozbawienie wykonalności wyżej opisanego tytułu wykonawczego – uprawniona przeczy bowiem zdarzeniom, na których oparto klauzulę wykonalności.

Uzasadniając interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia uprawniona wskazała, iż dalsze prowadzenie ww. postępowania egzekucyjnego może doprowadzić do sytuacji, w której nieruchomości przy ul. (...) w K., której jest ona współwłaścicielką, może zostać sprzedana w toku licytacji komorniczej, zanim sprawa zainicjowana przedmiotowym pozwem zostanie rozpatrzona – w takiej zaś sytuacji odwrócenie skutków przeprowadzonego postępowania egzekucyjnego z nieruchomości może być poważnie utrudnione, a nawet uniemożliwione.

W swoich rozważaniach Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawczyni nie uprawdopodobniła roszczenia w stopniu pozwalającym na uwzględnienie wniosku. We wniosku powołała się na okoliczność niesłusznego – jej zdaniem – wydania przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowienia z dnia 8 stycznia 2013 r., sygn. akt I Co 339/12 o nadaniu przeciwko niej – jako małżonce dłużnika M. S. - klauzuli wykonalności, pomimo że małżonką dłużnika już nie była. Z akt postępowania o nadanie ww. klauzuli wykonalności wynika, iż zarządzeniem z dnia 5 października 2012 r. sąd wezwał ją na posiedzenie w przedmiocie wniosku wierzyciela, doręczył jej odpis tego wniosku oraz zobowiązał ją do ustosunkowania się do jego treści w terminie 14 dni, w szczególności do wskazania w powyższym terminie, czy pozostaje w związku małżeńskim z dłużnikiem i czy pozostaje z nim w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, pod rygorem uznania w razie braku odpowiedzi, iż pozostaje z dłużnikiem zarówno w związku, jak i w ustroju wspólności małżeńskiej. Wobec nie stawienia się K. S. na wyznaczony termin posiedzenia i nie złożenia ww. oświadczeń sąd przyjął, iż spełnione zostały przesłanki wynikające z art. 787 k.p.c. i nadał klauzulę wykonalności przeciwko niej.

Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z art. 795 § 1 k.p.c. na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie. Zarzuty dotyczące nadania klauzuli wykonalności, jako podstawa powództwa opozycyjnego, nie mogą pokrywać się z zarzutami możliwymi do podniesienia w zażaleniu na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności. Kodeks postępowania cywilnego nie przewiduje konkurencyjności powództwa przeciwegzekucyjnego i zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, czy możliwości weryfikacji w różnych trybach prawidłowości wydania tytułu wykonawczego. Obie te instytucje prawne mają zastosowanie w odmiennych sytuacjach. Powództwo z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. umożliwia dłużnikowi merytoryczną obronę przed egzekucją. Uchybienie formalne popełnione przez sąd w toku postępowania, co do nadania klauzuli wykonalności (art. 777 pkt 1 k.p.c.) może zatem dłużnik zwalczać w drodze zażalenia (art. 795 k.p.c.). Zarzuty formalne ustawodawca wyłączył z zakresu rozpoznania sądu w postępowaniu spowodowanym wytoczeniem powództwa z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. i dlatego w tym postępowaniu podlegają badaniu jedynie zdarzenia wywołujące skutki materialnoprawne. W przypadku zatem nie wniesienia w terminie zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, bądź nie podniesieniu w jego treści np. zarzutu pominięcia okoliczności nie pozostawiania w związku małżeńskim z dłużnikiem wierzyciela, to osobę przeciwko której nadano klauzulę wykonalności w oparciu o art. 787 k.p.c. – a więc w tym wypadku K. S. – obciążają ujemne skutki niewykorzystania instytucji zaskarżenia. Wnioskodawczyni nie uprawdopodobniła zaś, że z tego rodzaju możliwości skorzystała. Za niemające znaczenia w tym zakresie uznał, że w toku innej sprawy o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego (toczącej się pod sygn. akt I C 861/15) jej powództwo zostało prawomocnie oddalone z innej przyczyny, co ma implikować brak powagi rzeczy osądzonej. W tym więc stanie rzeczy, pomijając kwestię oceny zasadności interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia Sąd Okręgowy uznał wniosek za niezasadny.

Zażalenie na powyższe orzeczenie wywiodła uprawniona zaskarżając je w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie wniosku o zabezpieczenie w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Wniosła również o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego za obie instancje.

Powyższemu postanowieniu zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez błędną jego wykładnię przejawiającą się w uznaniu, że przepis ten nie może stanowić podstawy roszczenia o pozbawienie wykonalności tytułu egzekucyjnego nadanego na uprawnioną jako małżonkę M. S. z tego względu, że zarzut pozostawiania w związku małżeńskim stanowi zarzut natury formalnej i nie może stanowić zarzutu merytorycznego, gdy w rzeczywistości prawidłowa wykładnia tego przepisu polega na tym, że zarzut niepozostawiania w związku małżeńskim stanowi zarzut merytorycznej obrony dłużnika, który może być podstawą powództwa

przeciwegzekucyjnego, a nie zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż skutkowało oddaleniem wniosku.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zażalenie nie było uzasadnione.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że dłużnikowi lub osobie trzeciej przysługują dwa rodzaje obrony przed egzekucją: obrona formalna lub merytoryczna. Obrona formalna zmierza do eliminacji naruszeń przepisów procesowych i zapewnienia zgodnego z prawem przebiegu egzekucji i jest realizowana m.in. w drodze zastosowania środków zaskarżenia przewidzianych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym (np. zażalenie na postanowienie sądu o nadaniu klauzuli wykonalności, skarga na czynności komornika). Obrona merytoryczna natomiast polega na zwalczaniu zasadności lub dopuszczalności egzekucji i wyraża się w przyznaniu stronie (osobie trzeciej) uprawnienia do wniesienia powództwa przeciwegzekucyjnego. Pogląd o konkurencyjności zarzutów zdaje się dominować w judykaturze (np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1985 r., III CZP 14/85, OSNC 1985/12/192; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2007 r., III CSK 416/06, LEX nr 269807; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 grudnia 2012 r., I ACa 1016/12, LEX nr 1264379; postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 29 marca 2012 r., I ACz 503/12, LEX nr 1135410; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 października 2001 r., I ACa 280/01, OSA 2003/6/22). Prezentowany jest też pogląd, że możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności nie wyklucza samo przez się możliwości skorzystania z powództwa przewidzianego w art. 840 k.p.c., jeżeli tylko spełnione zostały przesłanki do wytoczenia takiego powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2005 r., II CK 206/05, LEX nr 603855). Z kolei w doktrynie stanowisko, że nie można podnosić tych samych zarzutów w dwóch odrębnie uregulowanych środkach zaskarżenia, aprobował H. M. (Przymusowe zaspokojenie wierzyciela z tytułu długu jednego z małżonków, Warszawa 1977, s. 104–105 - za T. Żyźnowski Komentarz do art. 840 k.p.c., LEX). Natomiast zdaniem K. K. (Zakres rozpoznania sprawy przez sąd w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, NP 1979, nr 6, s. 75) powództwo opozycyjne można oprzeć na tych samych zarzutach co zażalenie. Ustawodawca zezwala na taką podwójną kontrolę (zob. także M. Jobska, Zażalenie na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności..., s. 104 i powołana tam literatura przedmiotu – za T. Żyźnowski Komentarz do art. 840 k.p.c., LEX). Formalnie nie ma przeszkód do powołania w powództwie opozycyjnym zarzutów, które zostały już rozpoznane w postępowaniu klauzulowym. Przeszkody takiej nie stanowi powaga rzeczy osądzonej, nie ją nią bowiem objęte rozstrzygnięcie zawarte w postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności. Prawomocne postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności jednak wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy. Jeżeli zatem sąd w postępowaniu klauzulowym oddalił zażalenie dłużnika, a następnie dłużnik na tych samych podstawach oparł powództwo opozycyjne sąd rozpoznający sprawę w procesie powinien wydać wyrok oddalający to powództwo bez ponownego rozpoznawania powołanych w nim okoliczności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 543/07, LEX nr 490490. W tym przypadku nie byłoby takich przeszkód, gdyż wnioskodawczyni nie składała zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności.

Co istotne, niezależnie jednak od przyjęcia jednego z zaprezentowanych wyżej poglądów punkt ciężkości w rozpoznawanym przypadku należy przenieść na inny aspekt, a mianowicie, że wnioskodawczyni (małżonka dłużnika) swoje przyszłe powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności zamierza oprzeć na przepisie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż jak podała „przeciży zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności”. Sprowadza się to do jednego zarzutu, że w chwili nadania klauzuli wykonalności przeciwko niej jako małżonce dłużnika nie pozostawała już z nim w związku małżeńskim. Choć Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska żalającej, że jest to zarzut merytoryczny, a nie formalny, który nie mógł być podniesiony w ramach kwestionowania postanowienia o nadaniu przeciwko niej klauzuli wykonalności, gdyż warunkiem formalnym nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika (art. 787 k.p.c.) jest pozostawanie w dacie jej nadania w związku małżeńskim, to jednak (nawet przy przyjęciu, że jest to zarzut dopuszczalny w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego) małżonek dłużnika nie jest legitymowany czynnie do wniesienia powództwa w oparciu o podstawę z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., a na tą podstawę wprost i jednoznacznie uprawniona się powołała. Może to zasadniczo uczynić tylko dłużnik, co wynika wprost z brzmienia art. 840 § 1 k.p.c.

(tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyrokach z dnia 5 listopada 2015 r. sygn. akt I ACa 249/15 i z dnia 23 czerwca 2017 r. sygn. akt VI ACa 583/16). Zgodnie z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. dłużnik może wytoczyć powództwo w celu pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności (...) przez co rozumie się zaprzeczenie przez dłużnika obowiązkowi spełnienia na rzecz wierzyciela świadczenia objętego tytułem egzekucyjnym. Co prawda z powództwem opozycyjnym może wystąpić także małżonek dłużnika, ale może to uczynić tylko w oparciu o art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. W tym miejscu, na marginesie, zwrócić należy uwagę, że w sprawie, która toczyła się przed Sądem Okręgowym w Krakowie, sygn. akt I C 861/15, w którym wnioskodawczyni i dłużnik wnieśli o pobawienie tego samego tytułu wykonawczego wykonalności (a gdzie powództwo i następnie apelacja zostały oddalone, k. 40 i n.) jako podstawę wskazali spełnienie przesłanek z art. 840 § 1 pkt 2 i 3 k.p.c., a gdzie wnioskodawczyni nie podnosiła zarzutu nadania przeciwko niej klauzuli wykonalności mimo, iż nie pozostawała w związku małżeńskim.

Niezależnie od powyższego podnieść trzeba, że podważanie zdarzeń, na podstawie których został wydany tytuł wykonawczy, tj. kwestionowanie czynności będących źródłem objętego tytułem egzekucyjnym obowiązku spełnienia świadczenia przez dłużnika, na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., jest dopuszczalne w zasadzie tylko w stosunku do tytułów pozasądowych, a w tym przypadku mamy do czynienia z orzeczeniem sądu.

Niezależnie od powyższego zauważyć trzeba, że zgodnie z art. 843 § 3 k.p.c. wytaczając powództwo przeciwegzekucyjne w pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym toku postępowania. Stąd, gdyby nawet dopuszczalnym było zwalczanie tytułu wykonawczego przez małżonka dłużnika powództwem przeciwegzekucyjnym opartym na fakcie ustania małżeństwa przed powstaniem tego tytułu, to stosowny zarzut powinien zostać podniesiony przez wnioskodawczynię już w uprzednio wytoczonej sprawie sygn. akt I C 861/15. Niepodniesienie tego zarzutu w tamtej sprawie spowodowało utratę prawa do korzystania z niego. Wprawdzie powołany przepis mówi o utracie takiego prawa w dalszym postępowaniu, niemniej jednak argumentum a minori ad maius prowadzi do oczywistego wniosku, że utrata ta tym bardziej obejmuje później wniesione powództwo.

Zatem, ponieważ dla udzielenia zabezpieczenia roszczenia obie przesłanki z art. 730¹ §1 i 2 k.p.c. (uprawdopodobnienie roszczenia i interesu prawnego w jego udzieleniu) muszą wystąpić kumulatywnie, a w niniejszej sprawie nie została – zdaniem Sądu Apelacyjnego – spełniona przesłanka udzielenia zabezpieczenia w postaci uprawdopodobnienia roszczenia, zażalenie podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie w oparciu o art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Andrzej Struzik SSA Paweł Czepiel